

بلوچی نیشته راہبندء سراسرکاری ء در سرکاری سیمینارء مراکش محمد شریف میر
بلوچی نیشته راہبندء سراسرکاری ء در سرکاری سیمینارء مراکش

(بندپتری پزدرء پولکاری وانشت)

محمد شریف میر

لیکچرر، شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان کونٹہ

Abstract:

A seminar may have a single or several purposes such as; a seminar may be for the purpose of special education, female education, early childhood education or on mother tongue education, where the academicians, researcher or scholars engaged with the discussion on a subject with the aim of obtaining or gaining a better insight into the subject matter.

When we look at a glance in the history of the Balochi Language and Literature, we come to conclude that different seminars have been conducted in different times for the standardization of the Balochi orthography, but the scholars and academicians did not come to a final conclusion or did not finalize a single orthography for the Balochi Language.

This Paper illustrates the historical Background of the seminars which were conducted for the purpose of the standardization of the Balochi orthography.

گچین لوز:

عربی، فارسی، نیشته راہبند، سیمینار، ورکشاپس، مراکش، بندء بوج، برجم دارگ، اکیڈمی، گل ء

ادارگ۔

بلوچی نبشتہ راہبندہ سراسرکاری اور سرکاری سمینار میں سرگوش محمد شریف میر
کنگ بیت انت تہ آئی ء ڈس ء نشان اڈلی رندہ "سرچنگ" ء جوڑ بوٹنگ ء پد دست کپ انت، کہ وہدے
بلوچستان ء بازس علاقہاں چہ سیالی داروکیں نبشتہ کار ء لبز انت کراچی ء ہوار بنت ء "سرچنگ" ء نام ء یک
گلے جوڑ کن انت۔

اے بابت ء نمیر انیں سید ہاشمی کہ آوت ہے گل ء جوڑ کنوکانی تہا ہوار بوٹنگ، نبشتہ کنت کہ

"بندر ء چوشیں سے (3) گال 1953 ء بلوچی زبان ء "سرچنگ" کراچی ء
بلد کارانی دیوان ء دیم ء ایر کنگ بوٹنگ ات انت کہ چہ
سزنین گپ ء ترانے ء رند منگ بوت انت " (ہاشمی، IV

(2017):

ایشی ء مول ء مراد ایش انت کہ کراچی ء اڈلی رندہ بلوچ نبشتہ کار ء قلم کاراں بلوچی زبان ء نبشتہ
راہبندہ نیمگ ء گوں الکا پی ء دلجمی ء دلگوش گور کرتگ۔ آیاں اے ماراٹگ کہ بلوچی زبان ء نبشتہ وا بوٹنگ ء
انت بلتے ہر کس پہ دیم انت ء یک راست ء تجکیں نبشتہ راہبندے نیست انت۔ اے بنداتی کارے بوٹنگ،
بلتے اے دیوان ء چہ یک راست ء تجکیں نبشتہ راہبندے دیمانیت ء اے کار ہمدانیم بُندگ بیت انت۔
اے دیوان ء پد دگہ یک دیوان ء مٹی یے ء ڈس ء نشان کراچی ء دست کپ انت کہ اوداں
الکا پیں رنگ ء دروشنے ء بلوچ نبشتہ کار ء بلد کار ہوار بنت ء اے دیوان ء مول ء مراد بلوچی زبان ء نبشتہ
راہبندہ کار ء را دیما برگ بیت۔

اے بابت ء نمیر انیں سید ہاشمی کہ آوت ہم ہے دیوان ء گون بیت نبشتہ کنت کہ

"ابید چہ سرچنگ ء 1955 ء مگسی ہاوس کراچی ء دگہ یک
دیوانے نشت کہ اے دیوان ء کوٹ ء کلات ء متریں ندرکار ء لچہ کار

ہم گون ات انت۔ اے گال پدء منگ بوت انت ء گون ایشاں

دگہ گالے "یں" ہم منگ بوت " (ہاشمی، 2017: IV)

اے دوئیں دیوان ء مراکش ہما دور ء باری ء نبشتہ کاراں وت وتی نیمگ ء چہ جم داشتگ انت ء آیانی تہا سرکار ء بچ وڑیں لکے گون نہ بوتگ، بزاں کہ اے سرکاری واہگے نہ بوتگ کہ بلوچی زبان ء نبشتہ راہند ء راگیس ء گیوار کنگ بہ بیت، بلئے بزن ء ہبر ایش انت کہ اے دوئیں دیواناں پد ہم بلوچی زبان ء یک راہندے گیس ء گیوار کنگ نہ بیت، بزاں کہ یک رنگیں راہ ء درے در نہ کپیٹ کہ آئی ء رند گیری کنان ء تیوگیس دنیا ء بلوچ یکیں وڑ ء ڈول ء بلوچی زبان ء نبشتہ بکن انت۔ اے ردایک ہبرے دگوش گور کنگ کرزیت کہ اے دیوانانی سوب مند نہ بوتگ ء چہ بلوچ زانت کار ء نبشتہ کارنا او میت نہ بت ء وتی کار ء مل نہ کن انت، البت یک چیزے ہے دیما کئیت انت کہ آیک ء تپاک نہ بت ء ہو اریں راہندے ء نیمگ ء نہ روئنت۔

ہے رنگیں جاورے ء نیمگ ء دگوش گور کنان ء نمیرا نیں پروفیسر صبادشتیاری نبشتہ کنت کہ "اے یک بڑنی گپے کہ مسروچی بلوچی زبان ء ادب ء نبشتہ بنگ ء دراحبیں مدتے گوستگ بلئے آئی ء "رسم الخط" ء اڈوتی جاگہ ء چپتکے ہم دیما کسزنگ۔ چونابا ہرا دیب ء فتلکار ء چپوتی نیمگ ء اے درگت ء چیزے نہ چیزے نبشتگ، بلئے گندگ بیت کہ ہر یکے ایشی ء وتی دلپسندیں راہاں گر کنگ لوطیت"

(دشتیاری، 2017: 10)

آدور ء باری ء میر گل خان نصیر چوش کہ بلوچ سیاست ء تہا مزنیں کر دے پیلہ کنگ ء بیت ء دومی تک ء آ بلوچی زبان ء اولی سرپ ء شاعرانی تہا ہوار بیت۔ آئی ء واہگ بیت کہ بلوچی زبان ء نبشتہ راہند ء اڈ ء

بلوچی نبشتہ راہبندہ سراسرکاری اور سرکاری سمینار میں سرگوش محمد شریف میر
 راہروڑ گیسٹنگیو اور کنگی انت، پرچہ کہ آئی زانتگ کہ اے چکنس ہور تین ءنگیکس اڈاندے۔ اگاں ایشی
 ءرا گیسٹنگیو اور کنگ نہ بوت ءدراہیں بلوچاں یکیں نبشتہ راہبندہ نبشتہ نہ کرت، گڈاں ناں بلوچی زبان ماں
 اسکول، کالج ء یونیورسٹیاں وانینگ بیت انت ءناں بلوچی زبان ء لہزاتک جوان ءاکاپیں وڑے ءدیروئی
 کرت کنت۔ ہے چیز ءراماران ء آئی ءہماز مانگ ء بلوچی زبان ء سراسرکار کنوکیں دری پوکار جوزف الفن بائن ء
 ہوار کنان ءرومن نبشتہ راہبندہ سراسرکار بندات کرت ء 1961 ءیک مراگشے لوٹائینیت۔
 اے بابت ء جوزف الفن بائن وتی یک نبشتا نکے تہا نبشتہ کنت کہ

"On my first visit to Pakistan in the autumn of 1961, I found myself in Quetta and soon I made the acquaintance of Abdullah Jan Jamaldini and through him many of the Baloch interested in the Balochi language and its literature including Gul Khan Naseer. He and I became good friends and very early on he mentioned to me his great interest in the development and establishment of a generally agreed fixed form written Balochi in roman script if possible .this was for me at the time not of overriding interest , but Gul Khan ,s enthusiasm proved infectious" (elfenbein,2000:82)

ہے جاوے سراسر بحث ء تران کنان ء جوزف الفن بائن ہے مراگش ء کاروائی، بلوچی ء آب، کجام
 زورگ بہ بنت ء کجام زورگ بہ بنت ءرومن ء ایندگہ جیٹہانی بابت ء تران کنان ء دیہتر نبشتہ کنت کہ

"However any really tricky problems such as which dialect to write, alternate words forms or printing problems. The result was the first proposal containing 33 letters which we arrived at in June 1961, after about a week of discussions"(elfenbein, 2000:82)

بلوچی نمبشتہ راہبندہ سراسرکاری اور سرکاری سمینارہ مسراگش محمد شریف میر

وت گر انت ءوتی حساب ءدیماروان انت۔ البت اے دور ءباریک ءدگہ یک ہبرے ایش گندگ ء کئیت انت کہ بلوچی زبان ء آئی ء نمبشتہ راہبندہ سراسرکاری باز نمبشتہ کنگ بیت انت ء ہمک بلوچ نمبشتہ کار ایشی ء را گیسق ء گیوار کنگ ء پھ وقی سلاح ء سوجاں ندر کن انت کہ آمر وچی بازیں کتابانی رنگ ء رد ء بند دا تگلیں دروشم ء گندگ ء کائیت۔ اے دور ءباریک ءدگہ یک ہبرے گندگ ء کئیت انت کہ ہما نمبشتہ راہبندہ کہ اے دور ءباری ء است انت ء کار مرز بونگ ء انت آیانی تہا جوانی ء گہتری آیان بیت انت ء آئی ء بازیں اڈ ء جنجالان ء گیسق ء گیوار کنگ بیت انت۔ بلئے آئی ء را یک جوان، الکاپ ء سرجمیں راہبندے زانگ نہ بیت انت۔

1972 ء وہدے بلوچستان ء نیشنل عوامی پارٹی ء حکومت اٹک ء بلوچ قوم پرست سرکار ء ہوار بوت انت۔ میر گل خان نصیر مینگل ء بلوچستان ء وانگ ء زانگ ء وزیر جوڑ کنگ بوت داں آئی ء دل ء ہما پیسریگیں واہگ یک برے پدازندگ بوت انت، آئی ء واہگ ات کہ ہمنچو زوت بوت کنت بلوچی زبان ء جیڑہاں ء گیسق ء گیوار کنگ بہ بیت۔

اے بابت ء بلوچی زبان ء نمبشتہ کار ء کواںس غوث بہار نمبشتہ کنت کہ "1972 ء اوہی رندا ماں بلوچستان ء ہما وہد ء نیشنل عوامی پارٹی ء سروکی ء بلوچستان ء نام گپتیں سرکار جوڑ بوت، واجب میر غوث بخش بزنجو بلوچستان ء گورنر ء واجب سردار عطا اللہ مینگل وزیر اعلیٰ جوڑ بوت۔ آواں لوٹ ات کہ بلوچی زبان بلوچستان ء سرکاری زبان بہ بیت ء اے یک ستاکرزیں گپے ات پداہما وہداں پشتو زبان ء جنجال ء ساد مئے گٹ ء لوپ ہم نہ ات۔ مادیسٹ کہ ہما وہد ء وانگ ء زانگ ء وزیر واجب گل حنان

سالمی پٹ تہ پولی تاکبند، ہنگین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

نصیر ء لوٹ ات کہ بلوچی زبان ماں رومن ء لیک وڑ ء ب بیت
ء واحب ظہور شاہ ء لوٹ ات کہ بلوچی زبان ماں
عربی (آرامی) لیک وڑ ء ب بیت ء پدادو ملایانی در نیام ء مرگ
حرام بوت " (بلوچ " 1، " 35: 2017)

اگاں بلوچی زبان ء نبشتہ راہند ء جیڑہ ء راگین ء گیوار کنگ بوتیں، تہ بگندے بلوچی ء گین
دیروی کنگ ء موہ رستگ ات. آئی ء رندر رومن ء جہد نزور بو آن بوت ء سید ء نبشتہ راہند ء رواج گران
کرت۔

ہے رنگیں جاوڑے ء نیمگ ء دگوش ء گور کنان ء پروفیسر صبادشتیاری نبشتہ کنگ کہ
"بلوچی زبان ء درستاں چہ اولی اڈ کہ آئی ء گین ء گیوار الہی
انت "حروف تہجی" ء گچین کنگ انت ء اے ہبر ء سراو
بازیں زبانزانت ء کو اس تپاک انت کہ "حروف
تہجی" عربی فارسی ء ب بنت ء ایوکاچند چوشیں است
انت کہ رومن حروف تہجی ء سراو پر دینت بلے حیرانی ء
ہبر ایش انت کہ آیانی تب ء نیل وت ہم اے نیمگ ء گین
گندگ ء نیت، پرچہ کہ ایشاں اے نیمگ ء تچ وڑیں بچپار کرزیں
کارنہ کرتگ " (دشتیاری، 11: 2017)

میر گل خان نصیر ء واہگ بیت کہ ہرچی کہ زوت بیت بلوچی زبان ء نبشتہ راہند ء اڈ گین ء گیوار
کنگ بہ بیت ء یک ہنچیں راہندے دیما آرگ بہ بیت کہ آیوک ء پہ یک دگ، علاقہ ء لیکے ء منوکاں
مہ بیت انت، بلکیں ہے نبشتہ راہند ء راہمک بلوچ وتی بہ کنت ء ہے راہند ء نبشتہ بہ کنت۔ وہدے نیشنل

بلوچی نبشتہ راہبند ء سرسراکاری ء در سرکاری سیمینار ء مسراگش محمد شریف میر
 عوامی پارٹی ء حکومت ماں بلوچستان ء جوڑ بیت ء میر گل خان نصیر ہم ہے حکومت ء واکد ارانی تہا ہوار بیت
 تہ آاے درگت ء یکیرے پداوتی جہداں بندات کنت ء سال 1972 ء دگہ یک دیوانے لوٹار بنیت۔
 اے دیوان ء بابت ء واجہ جوزف الفن بائن نبشتہ کنت کہ

"Butto became prime minister of what was left of Pakistan and allowed the NAP in Balochistan where it had achieved an absolute majority in the elections to take office in april, 1972. Gul Khan Naseer became provincial minister of education and one of his first acts was to summon a convention in Quetta to formulate language policy. it was ordained to institute school instruction in both Pashto and Balochi and the problem of getting text books written was urgently tackled" (elfenbein,2000:86,87)

بلئے اے واہگ ء ارمان ہم بلوچی زبان ء نبشتہ کارانی پیلہ نہ بوت ء بلوچ کو اس ء نبشتہ کارانی مان
 میا تکی ء اے کنونشن ء راہم بیدے آسرے ء ہلاس کرت ء ہے گندگ ء اتک کہ اے دراہیں دیوان ایوک
 ء دیوان بوت انت ء رومن ء تیچ وڑیں دردے پہ بلوچی زبان ء نبشتہ راہبند ء گیشن ء گیواری ء نہ وارت۔ دومی
 نیمگ ء ہما نبشتہ راہبند کہ سرچنگ ء سید ہاشمی ء دیما آرتگ ات آئی ء دیروئی کنان کرت ء بلوچی زبان ء
 زیات نبشتہ کارہائی ء نبشتہ کنان بوتنت بلئے بڑن ء ہبرایش ات کہ سرچنگ ء نبشتہ راہبند ء ہم سرجمی ء
 الکاپی ء رواج نہ گپت ء ہمک مردم ء چیزے کئی ء چیزے گیشی ء گوں ہے راہبند ء رادیمابر ت۔

ہے جاوے نیمگ ء دلگوش گور کنان ء ڈاکٹر حامد علی بلوچ نبشتہ کنت کہ
 "بلوچی زبان ء بنداتی جیڑہ آئی ء نبشتہ وڑے سیاہگ انت کہ 50-60
 (سرچی انگت زیادہ سال گوستگ) سال ء پدہم وتی حباہ ء ایر
 انت ء دنیگہ دلگوش دنیگ نہ بوٹگ ء انت۔ ہر یکے وتی ڈول ء نبشتہ
 کنت ء وتی ڈول ء وانیت۔ انچو کہ من پیسرامیاں اُستمانی زبانانی جیڑہانی

سالمی پٹ تہ پولی تاکبند، ہنگین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

سراگپ کنگ ات ۽ آیانی گیسن ۽ گیوار ۽ نبشتہ وڑ ۽ بابت ۽ تران کنگ
ات اود ۽ زانکاراں اے گونڈیں مسلہان ۽ پ زانکاراں ناہینتگ ات ۽
ہے ڈول ۽ آیانی زبان نمیران انت گڈاما پر چا ہمایانی ڈول ۽ یک
حباہ نہ بسیں ۽ وتی لبز انکی جیڑہاں گیسن ۽ گیوار نہ
کسیں" (بلوچ "ب"، 54:2017)

بازیں نبشتہ کار اے جیڑہانی نہ گیسن ۽ دیمانہ رونگ ۽ سبب سرکاری ناد لگوشی ۽ الیک انت ۽ نبشتہ
کن انت کہ اگاں سیاسی ۽ سرکاری د لگوش بلوچی زبان ۽ نیمگ ۽ بوت انت گڈاں اے اڈاند زوت ۽ گیسن ۽
گیوار بوت کنگ ات چیا کہ اے سیاسی واک ۽ اختیار دارانی کار انت کہ آدو گام دیماہینت ۽ وتی کرد ۽ پیہ
بکن انت۔

ہے نکتہ ۽ نیمگ ۽ د لگوش گور کنان ۽ غلام فاروق بلوچ نبشتہ کنگ کہ
"سرکاری سرپرستی ۽ نہ بوٹگ ۽ (نا) د لگوش (ی) ۽ بے
واہندی ۽ آسرا ۽ ماں بلوچی زبان ۽ تنی وھدی یک معیاری / منتگیں
لبز انکی زبانے رواج نہ گپتگ ۽ ہر کس ایشی ۽ راوتی وڑا نویرگا انت کہ
چپریشی ۽ ایشی ۽ دیسروئی ۽ رواج انگت ست تر بوٹگ"
(فساروق، 175:2017)

بلتے ہورتی ۽ بچارے اے جیڑہ ۽ گیسن ۽ گیوار نہ بوٹگ ۽ سبب مئے چند ۽ نبشتہ کار، ادیب، اکیڈمی
۽ ادبی گل ۽ زبانزانت انت، سرکار نہ انت، پرچہ کہ مئے زانت کار ۽ نبشتہ کار، چپریشیگاہ ۽ تپاک نہ بوٹگ انت
ناں عربی راہبند ۽ سرائے ناں رومن ۽ سرائے ہورتی ۽ اے دراہیں سیمینار ۽ کانفرنسانی کاروائیان ۽ اگاں چارگ بہ
بیت تہ ہے ہبر دیما کثیت انت کہ درگزر ۽ کسانیں ردیانی سرا سگ ۽ برداشت ۽ کمی انت۔ دومی ہبر ایش

بلوچی نبشتہ راہبندہ سراسر کاری اور سراسر کاری سیمینارہ مراگش محمد شریف میر
 انت کہ اے اڈاندیک روچے ۽ ہلاس بوت نہ کنت۔ اگاں یک راہبندے ۽ رارواج دنیگ بیت ۽ آئی ۽ را
 وانینگ ۽ نبشتہ کنگ بندات کنگ بیت تہ دراپیں گل ۽ ادارگ ہمائی ۽ رابزور انت ۽ یک بورڈے جوڑ بکن
 انت تاکہ ہے نیام ۽ ہرچی کہ اڈاندے دیما کئیت انت، وهدوہد ۽ سرا آیان ۽ زبازانتی راہبندانی سرا گیسن ۽
 گیوار کنگ بہ بیت۔

ہے جاو ۽ نیمگ ۽ دلگوش ۽ گور کنان ۽ طاہر حکیم بلوچ نبشتہ کنت کہ
 "بلوچی زبان ۽ ہستیں لیک وڑ ۽ نبشتہ راہبندھے رنگیں بے گوم ۽ بے وڑیں
 حباور لے ۽ گوں دوچپار انت بلکیں باز براں انچو گان بیت کہ بلوچی
 نبشتہ راہبند دیسروئی کنگ ۽ بدل ۽ پداروان انت، تارپتاری ۽ آماج
 انت کہ اے تارپتاری یک میاری ۽ یکرازیں لبز انگی زبانے ۽
 جوڑشت ۽ راہ ۽ متریں اڈاند ۽ مشکل انت کہ گیسن ۽ گیوار بوہگ ۽ نام ۽
 نہ زانت، بقول کسے نیگ ۽ بلوچی نبشتہ راہبند ۽ جیڑھ یک رندی اڑے
 کہ رندی اڑ ۽ گیسن ۽ گیوار کنگ سک گران ۽ مشکل انت ۽ نوں
 حباور حال ایش انت کہ سیمینار، ورکشاپ ۽ سرا آستانی
 وسیلہ ۽ اے اڑ ۽ گیشینگ ۽ بدل ۽ ایشی ۽ را گیسن کنگ ۽ دگہ نوکیں اڈودی
 بوہگا انت، سرتگی ۽ کنفیوژن روح سپ روح گیسن بوہان انت
 ("بلوچ" ج، "6:2017)

اے ردا جوان ترین ہبر ایش انت کہ ہے دیوان، مراگش، سیمینارانی روبر جاہ انت، اسٹیکس جہد ۽
 پد ہم بلوچ نبشتہ کار ۽ زبازانت یک نبشتہ راہبندے ۽ سرا تپاک نہ بوتگ انت بلئے آنا میت نہ انت، البت
 اے سرجمیں دور ۽ باری ۽ جہد ۽ کوششت ۽ پد آیاں یک ہبرے پک کرتگ کہ بلوچی زبان ۽ نبشتہ راہبند ۽

گینٹن ۽ گيواري رومن ۽ تھانہ انت، اگاں اے اڈاند ۽ راگینٹن ۽ گيواري کنگی انت گڈاں آئی ۽ راہ ۽ دگت عربی نبشنتہ راہبند ۽ تھانہ انت۔

بلوچی زبان ۽ نبشنتہ راہبند ۽ گینٹن ۽ گيواري ۽ پروفیسر صباء دشتیاری ۽ سید ہاشمی ریفرنس لائبریری ۽ کرد، پچبر شمشکار بوت نہ کنت۔ اے ادارگ ۽ سید ہاشمی ۽ گینٹن ۽ گيواري کر تگیں نبشنتہ راہبند ۽ رازرتگ، بلئے و ہد ۽ لوٹ ۽ گزرائی حساب ۽ بازیں کئی ۽ گیشی کرتگ بزاں کہ ہما بازیں آب کہ سید ۽ گوٹنگ ۽ ردا بلوچی تو انہ انت آیان ۽ ہم ہوار کرتگ۔ ہے جیڑھ ۽ رادیماداران ۽ گل ۽ پروفیسر صباء دشتیاری ۽ سروکی ۽ یک زانثی بورڈے جوڑ کرتگ کہ آئی ۽ کار ہے راہبند ۽ گہتر ۽ الکا پ ترکتگ ۽ ہواری ۽ بلوچی زبان ۽ وانینگ ۽ پہ کار کنگ بوتگ۔ اے زانثی بورڈے یک کورسے جوڑ کرتگ کہ آئی ۽ تھاسید ۽ نبشنتہ راہبند ۽ رادیماداران ۽ و ہد ۽ لوٹ ۽ گزرائی ردا یک کورسے ٹہینتگ کہ ایشی ۽ تاں انوں سے (3) ایڈیشن (2007، 2010، 2011) چاپ ۽ تنگ بوتگ انت۔

اے بابت ۽ زانثی بورڈے باسک ۽ کماش پیشکال ۽ (دلگوش) ۽ سر حال ۽ نبشنتہ کنت کہ "اے چاپ ۽ پیش زانثی بورڈے بر جسم دانتگیں نیاداں گیشتر ہمے جہد کنگ بوتگ کہ نزوری در کنگ، ہنر ہند گیشینگ ب بیت ۽ سیاہگ ۽ تہ ۽ یکرنگی ب بیت۔ زانثی بورڈے سیاہگ ۽ یکرنگی ۽ پچی ۽ جہل ۽ دانتگیں رہبند ۽ نشانانی سرا بازیں گپ ۽ تراناں پدتپاک کنگ" (سرٹیفکٹ کورس، 4: 2011)

نبشنتہ راہبند ۽ گینٹن ۽ گيواري کنگ ۽ جہد ۽ کوششت ہما چہ ہلاس نہ بنت بلکیں سال 2011 ۽ 4 مارچ ۽ دگہ یک جہدے بلوچی لیٹونج اینڈ لٹریسی آرگنائزیشن ۽ نیمگ ۽ کراچی ۽ کنگ بیت انت کہ اے دیوان ۽ مراکش ۽ جم دارگ ۽ اے گل ۽ رائسٹی ٹیوٹ آف اپلائڈ لیٹنگوٹسکس کمک کنت۔ اے مراکش ۽ ہم مول

بلوچی نمبشتہ راہبندہ سراسر کاری اور سرکاری سیمینار میں سرگوش محمد شریف میر
 مراد ہمیش بیت انت کہ بلوچی زبان ۽ گیسن ۽ گیوار نہ بوتگیں نمبشتہ راہبندہ گیسن ۽ گیواری ۽ پھ نوکیں بحث ۽
 ترانے بندات کنگ بہ بیت ۽ بازیں سلاح ۽ سوجان ۽ دیما آرگ بہ بیت تانکہ اے دیرگیں اڈاندہ را گیسن ۽
 گیوار کنگ بہ بیت۔

ہے دیوان ۽ بہر زور و کانی بابت ۽ رزاق سربازی یک رپورٹ ۽ تہا نمبشتہ کنت کہ
 "ورکشاپ کے شرکت کنندگان میں رحیم بخش
 آذاد، اللہ بخش بزدار، علی عیسیٰ، عننی پہوال، عظیم دھقان، گل
 محمد ملیری، حامد علی بلوچ، مجید بلوچ، اسحاق
 حنا موش، رزاق سربازی، غفور شاد، منظور لبمل، سعید
 مزاری، رحیم مہر، راشد سید، مشتاق رسول، اعظم
 ناگان، حبیب بلوچ، سعید زبیر، گل رنگ بلوچ، پوسھان اور
 فلپ کلین شامل تھے" (سربازی، 1:2011)

اے مراگش ۽ رپورٹ ۽ وانگ ۽ پدہے ہیر دیما کنت کہ اے دیوان پہ بلوچی زبان ۽ اڈاندانی
 گیسن ۽ گیوار کنگ ۽ جم دارگ نہ بوتگ ۽ ایشی ۽ تہا یوک ۽ بلوچی زبان ۽ نمبشتہ کار ۽ زبانزانتاں بہر نہ زرتگ
 بلکیں ایندگہ بازیں زبانانی زبانزانتاں ہم بہر زرتگ۔ ہے ہیر چہ رزاق سربازی ۽ نمبشتہ کر تگیں رپورٹ ۽
 پد بیت انت کہ آوت ہم ہے دیوان ۽ گون بوتگ۔ آہے رپورٹ ۽ دیتر نمبشتہ کنت کہ

"ابتدائی کلمات کے بعد آئی اے ایل کے ایڈمنسٹریٹر سعید
 زبیر نے ورکشاپ کے شرکاء کو ادارہ برائے علمی
 لسانیات یعنی آئی اے ایل کے کام کے بارے میں آگاہ
 کیا۔ سعید زبیر نے شرکاء کو آگاہی دی کہ آئی اے ایل کا قیام

سالمی پٹ تہ بولی تاکبند، ہنگین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

گیارہ سال قبل 2000 میں عمل میں لایا گیا
ہتا۔ گیارہ سال کے دوران آئی اے ایل کی جانب سے
لسانیات کے چار ڈپلومہ برنامہ منعقد کئے گئے، جن
میں بلوچی، پنجابی، پشتو، سندھی،
براہوئی، ہزارگی، ڈھاکھی، تھراری، اوڑکی، سرائیکی، اردو، پارکری
اور مارواڑی زبان سے تعلق رکھنے والے طلباء نے لسانیاتی برناموں
کی کلاسز میں حصہ لیا" (سربازی، 1: 2011)

بلئے اے دیوان ء آسر ء چچ یک نبشتہ راہبندے گچین کنگ نہ بیت بلکیں ہمے ہبر ء سراتپاک
کنگ بیت کہ ہمارنگ ء کہ بلوچی گوئنگ بوئنگ ء انت ہمارنگ ء نبشتہ کنگ بہ بیت۔ رزاق سربازی وتی
رپورٹ ء تھاہمے بابت ء نبشتہ کنت کہ

"دوروزہ ورکشاپ میں اس بات پر اتفاق رائے پایا گیا کہ
بلوچی زبان کو ویسے ہی لکھا جائے جیسا کہ بلوچی بولی جاتی ہے۔ بلوچ
سماج میں ہر جگہ بولی جانے والی آوازیں بلوچی آواز ہیں۔ اسی
طرح ایسپرنیٹڈ آوازوں کو بہر صورت نکال باہر کرنے کی
سفارش نہیں کی گئی" (سربازی، 10-11: 2011)

اے مراکش ء پد بلوچ نبشتہ کار ء زبانزانت بلوچی زبان ء نبشتہ راہبندے گیسن ء گیوار کنگ ء پہ وتی
جہداں برجاہ دارانت ء سال 2014 ء 5 ء 6 مئی ء بلوچی اکیڈمی کوئیٹہ ء دگہ یک مراکشے جم دارانت۔ اے
مراکش ء ہم مول ء مراد ہما بنت کہ بلوچی زبان ء نبشتہ راہبندے را گیسن ء گیوار کنگ بہ بیت۔ ہمے بابت ء اللہ
بخش بزدار تران ء کنان ء گو شیت کہ

بلوچی نمبشتہ راہبندہ سراسر کاری و در سراسر کاری سمینارہ مراکش محمد شریف میر

"اللہ بخش بزدار نے کہا کہ ورکشاپ کا مقصد ایک ایسی املا کی جانب پیش قومی کرنے کی کوششوں کی ایک کڑی ہے جسے ایک حد تک یا حتی طور پر معیاری املا ہونے کی سند حاصل ہو اور لہجوں کے اختلاف کے باوجود تحریر کی صورت ہر جگہ یکساں ہو" (بلوچ "د"، 2:2014)

بلئے اے دیوان و پد ہم ہج نہ بوت و بلوچی زبان و یک گینیں راہبندے دیما نیاتک، بلئے رند ترے زمانگ و بلوچی اکیڈمی پہ وت یک گینیں انگلیں راہبندے و تپاک بوتگ کہ انوں آئی گیشتریں کتاب ہمے راہبندے چاپ و شنگ بوگ و انت۔

ہے دیوان و کاروائی و سفارشانی بابت و اللہ بخش بزدار گوشت کہ "اللہ بخش بزدار نے کہا کہ ورکشاپ کے فیصلوں کی حیثیت محض سفارشات کی حد تک ہوگی اور ورکشاپ کی سفارشات کو بلوچی زبان میں دلچسپی رکھنے والے تمام حضرات تک پہنچانے کی حتی الامکان کوشش کی جائے گی" (بلوچ "ح"، 2:2014)

بلئے اے دیوان و ہج وڑیں رپورٹ و حالے دیما آرگ نہ بوت و ناں ایسی و حال و جاو حال و را پبلک کنگ بوت۔ ہے رنگ و ناں رپورٹ و را کتابچہ و رنگ و دروشم و لس بلوچ وانوک و نمبشتہ کار و را پجارینگ بوت، و ہدیکہ میٹنگ و تھا و اجہ اللہ بخش بزدار گوشت و انت کہ ایسی و سفارشاتان و ہمک بلوچ و را سرکنگ بیت انت۔ ہے مراکش و رپورٹ و تھا و اے دیوان و سفارش چو اے رنگ و نمبشتہ انت۔ "1۔ زبان صحیح یا غلط نہیں ہوتی بلکہ تبدیلیاں واقع ہوتی رہتی ہیں۔

سالینی پٹ تپولی تاکبند، ہنگین، تاک۔ 12، سال۔ 2020

2۔ بہترین املا وہ ہے جسمیں ہر آواز کی نمائندگی ایک حرف (فونیم) کرے۔

3۔ کوئی املا مثالی طور پر مکمل نہیں ہوتی کہ وہ صحیح معنوں میں عکاس ہو۔

4۔ جب آوازیں ایک دوسرے کے ساتھ مل کر لفظ تشکیل دیتی ہیں تو ان کی روانی اور ادغام کی وجہ سے ہر فونیم کی آواز جداگانہ تشخص کی حامل نہیں رہتی۔

5۔ لفظ کے معنی متن میں ہی سمجھے جاسکتے ہیں۔ کئی الفاظ کی املا ایک ہو سکتی ہے لیکن معنی جدا ہوتے ہیں۔

6۔ املا کا کام الفاظ کی مادی صورت کا زیادہ سے زیادہ تحریری عکس ہوتا ہے، گرائمر اور صرف و نحو کا املا سے کوئی تعلق نہیں ہوتا۔

7۔ انسان دوسری زبانوں کو بھی اپنی زبان کے اصولوں کے مطابق سمجھنے اور پرکھنے کی کوشش کرتا ہے۔ (بلوچ "د"، 6: 2014)

بلوچ ورناء نبشتہ کار اے اڈاندء گیسنء گیوار کنگء جہدء انتء آیایاں ہے فیصلہ کرتگ کہ اے اڈاندء راہر رنگء دروشمء گیسنء گیوار کنگی انت۔ بوت کنت کہ نبشتہ بوتگیں سیمینارء مرآگش کہ بلوچی زبانء نبشتہ راہبندء سراجم دارگ بوتگ انت، ایشاں ابید ہم مرآگش بوتگ انت، یلئے آلس مردم یادانگء نبشتہ کنوکء دیمانہ گوستگ انت۔ پرے زوتاں دگہ یک مرآگشہ مارچ 2014ء ماں اپسالایونیورسٹی سویڈنء جم دارگ بوتگ کہ آئیء تہا بلوچستان، ایرانء ایندگہ بازیں ملاں چہ بلوچء در بلوچ زبان زانتاں

بلوچی نبشتہ راہبندء سراسر کاریء در سراسر کاری سمینارء مسراگش محمد شریف میر
 بہر زرتگ ء ہمے جہد کنگ بوتگ کہ بلوچی زبان ء نبشتہ راہبندء راراست ء تچک کنگ بہ بیت۔ اے ردا
 سویڈن ء چہ پروفیسر کارینا جہانی ء مز نہیں جہد ء کوششت ءے کرتگ۔

ہمے کانفرنس ء بابت ء تران کنان ء بانک زاہدہ رئیس راجی نبشتہ کنت کہ

" بلوچی نبشتاری راہبند ء باروا ماں اپالا شاہ در بر حباہ اپالا سویڈن ء
 چہ بیست ء شش مارچ دو ہزار چار دہ ء ب گرتاں بیست ء ہشت
 (مارچ) دو ہزار چار دہ ء برجم دارگ بوت۔ اے کانپرنس ء
 سرکاش بانک پروفیسر کارینا جہانی ات ء اے کانپرنس
 ء بہر زوروک واحب سدیک آزات، واحب ازیز
 دادیار، واحب ڈاکٹر تاج بریسگ، واحب ڈاکٹر صابر بدل حنان
 ، واحب حامد علی بلوچ، واحب ڈاکٹر عبدالحمید
 ایر انژاد، واحب عنلام حیدر کزوری، واحب ناصر بلیدی، واحب
 بشیر بلوچ، واحب عبدالواحد بندگی، واحب راشد
 بلوچ، واحب ہمایوں مبارکی، بانک زاہدہ رئیس، بانک
 زرحبان نصیر (مہلب)، بانک سلما آزات

انت " (راجی، 471:2017)

اے دیوان ء برجم دارگ ء جوانی ہمیش ات کہ بلوچی ء نبشتہ راہبندء سراسر کاری ء بحث ء تران کنگ
 ء پدایشی ء رپورٹ ء کاروائی ء راجپ شنگ کنگ ء پبلک کنگ بوت، ایشی ء ابیدہمے نبشتہ راہبند ء کتاب ہم
 چاپ ء شنگ کنگ بوت انت۔ اے کار ء چہ بازیں وانوک ء نبشتہ کنو کاں چہ اے نبشتہ راہبند ء بابت ء سئی ء

سر پد بوت انت ء بازیں بلوچ نبشتہ کاراں ہے راہبند ء بابت ء وئی حیالان ء نبشتانک ء رنگ ء درو شم ء نبشتہ کنان ء تاک ء ماہتا کاں شنگ ء تالان کرت انت۔

اے مراکش ء پد 2016 ء اسپالایونیورسٹی ء بلوچی زبان ء نبشتہ راہبند ء سرادگہ یک کانفرنسے جم دارگ بوت کہ آئی ء تہا ہم بلوچستان ء ایران ء ہوار ایندگہ بازیں ملاکاں چہ بلوچ ء در بلوچ زبانز اتاں بہر زرتگ ات ء بلوچی زبان ء ہنراہبند ء نبشتہ راہبند ء سرابحث ء تران گرتگ ات۔

ہے مراکش ء بابت ء ڈاکٹر حامد علی بلوچ گوشتیت کہ

"اے دوئیں سر آشنانی مول ء سراد ہمیش ات کہ بلوچی زبان ء بابت ء بلوچی ء در بلوچپیں زبان زانت ء نبشتہ کاران ء یکجاہ کنان ء بلوچی زبان ء ہنراہبند ء نبشتہ راہبند ء بازیں جیڑہانی سرابحث ء تران کنگ بیت انت ء یک گڈی گاگیجے ء نیمگ ء رونگ بیت انت، پرچہ کہ بلوچی زبان ء اے ودد ء در ستاں چہ متریں اڈاند ہمیش انت کہ آئی ء یک گیشنگیں نبشتہ راہبندے نیست انت کہ آئی ء سراتیوگیں دنیا ء بلوچ تپاک ب بنت ء ہائی ء تہا نبشتہ بکن انت۔ دگہ یک جستے ء پسو دیان ء آئی گشت کہ اے دوئیں کامرنانی رپورٹان ء پبلک کنگ بوتگ تاکہ آیانی سراگوں الکاپی ء بحث ء تران کنگ بیت انت۔ بلکیں اے نبشتہ راہبند ء سرانہشتہ ہم کنگ بوتگ کہ بازیں تاک، ماہتا تاک ء تا کبندی تہا چاپ بوتگ انت" (بلوچ "ح"، 2020)

بلوچی نبشتہ راہبندء سراسر کاریء در سراسر کاری سمینارء مسراگش محمد شریف میر
 و ہدیکہ کارینا جہانیء پرے زوتاں (2019) ہے کانفرنسء آئیانی تہا گیسنء گیوار کر تگیں نبشتہ
 راہبندء ہنر ہندء سراسر ایک کتابے "A Grammar of Modern Standard Balochi" نبشتہ
 کرتگ۔ ہے کتاب ۲۰۱۹ء پیشگالء تہا ہے کانفرنسانی بابتء نبشتہ کنت کہ

"At an orthographies conference held in Uppsala in 2014, the participants decided to work on two parallel orthographies, one based on the Arabic script and one on the Latin script .In 2016, a grammar conference was held, at which some of the areas of grammatical variation in Balochi were discussed and suggestions were made about what forms to include in the standard written Balochi language"(Jahani, abstract: 2019)

اگاں بلوچ نبشتہ کارء راجی سروک واہگ دار انت کہ بلوچی زبان ء رامان اسکول، کالج ء
 یونیورسٹانی سندء وانینگ بہ بیت ء ماتی زبان ء تہا زندء ہمک پڑء علم ء زانت و دی کنگ بہ بیت، گڈاں آئی ء پہ
 الٰہی انت کہ ہرچی زوت بوت کنت بلوچی زبان ء رایک گیسن ء گیوار بوتگیں ء راست ء تجکیں نبشتہ راہبند
 ے دیگ بہ بیت کہ آپہ دراہیں دنیا ء بلوچاں بہ بیت، اگاں ناں گڈاں بلوچی زبان ء نبشتہ راہبند ہے رنگ ء
 تار پتاری ء آماج بیت۔

گڈی تران:

اے دراہیں بحث ء تران ء چہ ہے پدر بیت انت کہ ناں بلوچی زبان ء نبشتہ راہبند گیسن ء گیوار
 بوتگ ء ناں بلوچی زبان ء نبشتہ کار ء پوکاراں اے رداکار کنگ یل کرتگ، بزاں کہ اے ردا انگت ء کار
 کنگ ء گز رانت تا نکہ بلوچ یک ہنچیں نبشتہ راہبند ء نیمگ ء برومنت کہ آپہ ہمک بلوچ ء بہ بیت ء آئی ء
 سراسر راہیں نبشتہ کار ء پوکار تپاک بہ بنت۔ اے نبشتہ راہبند عربک بیت یارومن یلئے ارزان بہ بیت ء
 وانا کہ بہ بیت، پرچہ کہ تناوہدء راہبند وانا کہ ء ارزان نہ بوت آئی ء راوتی کنگ باز گران بیت۔

سرشون /References:

Elfenbein, J. (2000).unofficial and official efforts to promote Balochi in roman script, Carina Jahani. In Language in society-eight sociolinguistics essays on Balochi pg.82 .Uppsala: Sweedon Uppsala
Jahani, C. (2019). A Grammar of Modren Standard Balochi (Abstract) .Uppsala: Uppsala University Sweedon

بلوچ "ا"، ڈ۔ ح۔ ع۔ (11 مارچ، 2019)۔ شعبہ بلوچی، جامعہ بلوچستان زی ء مروچی۔ (گند ء نند کنوک، محمد شریف میر)

بلوچ "ب"، ڈ۔ ح۔ ع۔ (2014)۔ بلوچی رسم الخط پر بلوچی اکیڈمی کا دوروزہ ورکشاپ۔ کونٹہ: غیر مطبوعہ

بلوچ "ج"، ڈ۔ ح۔ ع۔ (2017)۔ زبانانی بنداتی جیڑہ۔ "ہوار"، طاہر حکیم بلوچ۔ بلوچی لیک وڑ ء راست نیسی ء جیڑہ۔ تاکدیم نمبر۔ 54۔ تربت: بلوچستان اکیڈمی

بلوچ "د"، ط۔ ح۔ بلوچی لیک وڑ ء راست نیسی ء جیڑہ۔ پیشگال، تربت: بلوچستان اکیڈمی

بلوچ "ه"، غ۔ ب۔ (2017)۔ بلوچی نبشته ء رہند۔ زورگ بوتگ چہ، طاہر حکیم بلوچ۔ بلوچی زبان ء لیک وڑ ء راست نیسی ء جیڑہ۔ تاکدیم نمبر۔ 35۔ تربت: بلوچستان اکیڈمی

بلوچی سرٹیکٹ کورس، (2011): سید ہاشمی ریفرنس لائبریری، کراچی

دشتیاری، ص۔ (2003)۔ بلوچی زبان ء لبز انک۔ (اولی بنند)۔ کراچی: سید ہاشمی ریفرنس لائبریری

دشتیاری، ص۔ (2017)۔ بلوچی زبان ء لکوڑ۔ زورگ بوتگ چہ، طاہر حکیم بلوچ۔ بلوچی زبان ء لیک وڑ ء راست نیسی ء جیڑہ۔ تاکدیم نمبر۔ 11۔ تربت: بلوچستان اکیڈمی

بلوچی نیشتر راہبندء سراسر کاری ء در سرکاری سمینارء مسراگش محمد شریف میر
راجی، ز۔ر۔ (2017)۔ ایسالا یونیورسٹی ء کانفرنس۔ زورگ بوتگ چہ، طاہر حکیم بلوچ، بلوچی لیک
وڑ ء راست نبیسی ء جیڑہ۔ تاکدیم نمبر۔ 471۔ تربت: بلوچستان اکیڈمی
سربازی، ر۔ (2011)۔ بلوچی رسم الخط پر دوروزہ ورکشاپ۔ کراچی: غیر مطبوعہ
فاروق، غ۔ (2017)۔ پہ بلوچی ء راست ء مننگیس لبز انکی زبانی ء شوہاز کاری! چیزے صلاح ء
دز بندی۔ زورگ بوتگ چہ، طاہر حکیم بلوچ۔ بلوچی لیک وڑ ء راست نبیسی ء جیڑہ۔ تاکدیم
نمبر۔ 175۔ تربت: بلوچستان اکیڈمی
ہاشمی، س۔ (2017)۔ سید گنج۔ دومی ایڈیشن۔ گوادر: سید ہاشمی اکیڈمی